(י) * יִתֵּן כָּל (ו) מְמוּנוֹ קֹדֶם שֶׁיַּעֲבֹר (הרשב"א (כ"ק ט: ד"ה מפני) וראב"ד). * (וְעַיֵּן לְקַמָּן סוֹף סִימָן תרנ"ח בְּהַגָּ"ה):

תרנז וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) * אֶקָּטֶן הַיּוֹדֵעַ (ב) לְנַעֲנֵעַ לוּלָב כְּדִינוֹ, (ג) * אֲבִיו חַיָּב (ס) (א) (ד) לְקָנוֹת לוֹ לוּלָב, * כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת: א מִשְׁנָה סֻכָּה (מ"א) [מ"ב] (ע"א).

בֵּאֵר הֵיטֵב

שְׁלִישׁ וְאֶפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ הַמִּצְוָה עַצְמָהּ אֵינוֹ צָרִיךְ לְקָנוֹת דְּהָוֵי לֵהּ לְדִידְהּ כְּהוֹן רַב זוּטַלְת נַר חֲנֻכָּה וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְעַיֵּן מַגֵּן אַבְרָהָם (סק"ו): (ו) **מְמוּנוֹ.** מַשְׁמַע קְצָת בְּגִשְׁתֵּן דַּף נ"ו (ע"א) בְּמַעֲשֶׂה דְּבַר קְמַצָּא שֶׁמָּתַר לַעֲבֹר עַל לֹא תַעֲשֶׂה מִפְּנֵי אֵימַת הַמַּלְכוּת עַיֵּן שָׁם. וְאִם אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא חֲמֵשׁ סְלָעִים וְצָרִיךְ לִפְדּוֹת בְּנוֹ וְלִקְנוֹת אֶתְרוֹג יִקְנֶה אֶתְרוֹג שֶׁזּוֹ מִצְוָה עוֹבֶרֶת. קִדּוּשִׁין דַּף כ"ט (ע"ב):

א (ס) **לִקְנוֹת.** רַשִׁ"ל כָּתַב עַל זֶה וְלִי נִרְאֶה הָא בְּהָדְיָא שָׁנִינוּ חַיָּב בְּלוּלָב וְלֹא נֶאֱמַר שָׁם שֶׁצָּרִיךְ לִקְנוֹת לוֹ לוּלָב, אֶלָּא לְאַחַר שֶׁיֵּצֵא בּוֹ אָבִיו יִתְּנוּ לִבְנוֹ לְבָרֵךְ עָלָיו, עַיֵּן שָׁם. וְטַ"ז (סק"א) כָּתַב אִם יָדוֹ מְשֻׁגֶּת יִקְנֶה לִבְנוֹ שֶׁיְּבָרֵךְ בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר אוֹמְרִים הַלֵּל, עַיֵּן שָׁם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [א] **לִקְנוֹת.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וְעַיֵּן בְּרָכֵי יוֹסֵף (סק"ב) בְּשֵׁם בְּתֵּי כְּהָנָּה שֶׁבְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁפִּיר יָכוֹל לְחַנְּכוֹ בְּלוּלָב שֶׁאוּל, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁמְּסַפֵּק אִם מְחַיֵּב בְּחִנּוּךְ הַקָּטָן בְּשֹׁאַר יְמֵי הֶחָג דְּהָוֵי תְּרֵי דְּרַבָּנַן, וְעַיֵּן בַּחֲגִיגָה דַּף ו' (ע"א) בְּקָטָן חֹגֵר כו', עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(י) **יִתֵּן כָּל מְמוּנוֹ קֹדֶם שֶׁיַּעֲבֹר.** וְאַף דְּיִצְטָרֵךְ עַל יְדֵי זֶה אַחַר כָּךְ לַחֲזֹר עַל הַפְּתָחִים, לֹא נוֹכַל לְהַתִּיר עַל יְדֵי זֶה אִסּוּרֵי תּוֹרָה. וְזֶה אֶפְלוּ בְּלֹא תַעֲשֶׂה גְּרִידָא, וְכָל שֶׁכֵּן אִם נוֹגֵעַ הַדָּבָר לְחַיְבֵי כְּרִיתוֹת חַס וְשָׁלוֹם, כְּגוֹן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׂיג אֵיזֶה מִשְׁמֶרֶת לְהָרְוִיחַ, אִם לֹא שֶׁמִּתְרַצֶּה לְחַלֵּל הַשַּׁבָּת וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה כְּשֶׁאָר פּוֹעֲלִים, אָסוּר לוֹ לִשְׁמַע לָהֶם, וְאַף דְּנוֹגֵעַ זֶה לְמִזּוֹנוֹתָיו וְלִמְזוֹנוֹת אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, אֵין לוֹ לְהַכְרִית נַפְשׁוֹ עֲבוּרָם:

א (א) **קָטָן הַיּוֹדֵעַ וְכוּ'.** הָא (ס) אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ, אַף שֶׁהוּא כְּבַר שֵׁת אֵינוֹ חַיָּב לְחַנְּכוֹ, דְּחִנּוּךְ אֵינוֹ שָׁוֶה בְּכָל הַמִּצְוֹת [פְּרִי מְגַדִּים בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב (סק"א). וּבְאֶשֶׁל אַבְרָהָם (ריש הסימן) צָדַד לְהַפּוּךְ, וּבְבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (סק"ג) הִסְכִּים לְהָקֵל]: (ב) **לְנַעֲנֵעַ לוּלָב כְּדִינוֹ.** הֵיינוּ (ג) מוֹלִיךְ וּמֵבִיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד: (ג) **אֲבִיו חַיָּב וְכוּ'.** וּמִצְוַת חִנּוּךְ הוּא (ג) אֲפִלּוּ בְּשָׁאר יָמִים שֶׁהֵם מִדְּרַבָּנָן: (ד) **לִקְנוֹת לוֹ לוּלָב וְכוּ'.** הַמַּהֲרַשַׁ"ל כָּתַב שֶׁאֵין צָרִיךְ לִקְנוֹת לוֹ לוּלָב בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כִּי לְאַחַר שֶׁיֵּצֵא בּוֹ אָבִיו יִתְּנֶנּוּ לִבְנוֹ לְנַעֲנֵעַ בּוֹ וּלְבָרֵךְ עָלָיו, וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בָּעֲרָכִין (דַּף ג') [ב'] (ע"ב ד"ה אביו) דְּיוֹצֵא בְּשֶׁל אָבִיו, וְכֵן מַשְׁמַע בָּעִטּוּר (שער ראשון הל' תפילין). (ה) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם יָדוֹ מְשֻׁגֶּת טוֹב יוֹתֵר שֶׁיִּקְנֶה לוֹ לוּלָב, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה הַנְּעָנוּעִים כְּדִינוֹ בְּשָׁעַת הַלֵּל עִם הַצִּבּוּר, שֶׁזֶּה טוֹב יוֹתֵר מִמַּה שֶׁיְּבָרֵךְ אַחַר כָּךְ:

בֵּאוּר הֲלָכָה

רְאִיָּה מִירוּשַׁלְמִי שֶׁאֵין מְחַיֵּב לַחֲזֹר עַל הַפְּתָחִים כְּדֵי לִקְנוֹת תְּפִלִּין וְכַדּוֹמֶה שְׁאֵר מִצְוֹת, וַהֲלֹא קַיְמָא לַן (סי' תרע"א ס"א, תעב סעיף יג) דְּעַל נֵר חֲנֻכָּה וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת צָרִיךְ לִשְׁאל עַל הַפְּתָחִים כְּדֵי לְקַיְּמָם אַף שֶׁהֵם רַק מִצְוֹת דְּרַבָּנָן, וְכָל שֶׁכֵּן בְּעַנְיָנֵינוּ, וַאֲפִלּוּ אִם תֹּאמַר דְּמִשּׁוּם פְּרִסּוּמֵי נִסָּא תִּקְּנוּ רַבָּנָן כֵּן, מַה יַּעֲנֶה בְּהָא דְּקַיְמָא לַן לְעֵיל בְּסִימָן רס"ג סָעִיף ב' דְּלֹא שַׁבָּת שׁוֹאל עַל הַפְּתָחִים וְלוּלָא שֶׁמָּן וּמְדְלִיק הַנֵּר שָׁזֶּה בִּכְלַל עֹנֶג שַׁבָּת הוּא, וַהֲלֹא עֹנֶג שַׁבָּת הוּא רַק מִצְוַת עֲשֵׂה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח יג) 'וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג', וּתְפִלִּין וְשׁוֹפָר וּכְהָאי גַּוְנָא הוּא הַכֹּל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה. וְחִפַּשְׂתִּי וּמָצָאתִי קְשָׁיָא זוֹ בְּסֵפֶר מֹר וּקְצִיעָה, עַיֵּן שָׁם שֶׁהָאֲרִיךְ וְנִשְׁאַר בְּקַשְׁיָא. וּמַה שֶּׁהֵבִיאוּ רְאִיָּה מִירוּשַׁלְמִי הַנַּ"ל, לְכְאוֹרָה לָאו רְאִיָּה הִיא בְּשֶׁנִּדְקְדֵק עַל לְשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי דְּקָאָמַר וְעוֹשֶׂה סֻכָּה וְלוּלָב שׁוֹפָר וּתְפִלִּין וְצִיצִית, מַאי לְשׁוֹן וְעוֹשֶׂה דְּקָאָמַר, הָיָה לוֹ לוֹמַר וְיוֹשֵׁב בַּסֻּכָּה וְנוֹטֵל לוּלָב וְתוֹקֵעַ בְּשׁוֹפָר וְלוֹבֵשׁ תְּפִלִּין וְצִיצִית, וְעַל כֵּן נִרְאֶה לְעַנְיֵּנוּת דַּעְתִּי דְּהַיְרוּשַׁלְמִי אָזִיל לְשִׁיטָתוֹ, דְּאִיתָא שָׁם בִּבְרָכוֹת פֶּרֶק ט' הֲלָכָה ג' הָעוֹשֶׂה סֻכָּה לְעַצְמוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לָשֶׁבֶת בַּסֻּכָּה, נִכְנַס לְיַשֵּׁב בָּהּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְיַשֵּׁב בַּסֻּכָּה, הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת לוּלָב, כְּשֶׁהוּא נוֹטְלוֹ אוֹמֵר עַל נְטִילַת לוּלָב, הָעוֹשֶׂה תְּפִלִּין לְעַצְמוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת תְּפִלִּין, כְּשֶׁהוּא לוֹבֵשׁ אוֹמֵר עַל מִצְוַת תְּפִלִּין, וְכֵן חוֹשֵׁב שָׁם מְזוּזָה וְכַמָּה מִצְוֹת, הֲרֵי דְּסוֹבֵר הַיְרוּשַׁלְמִי דַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת הוּא מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ מִדְּמָבְרֵךְ עֲלֵיהָ (וְעַיֵּן בִּמְנָחוֹת דַּף מ"ב עַמּוּד ב' בְּתוֹסְפוֹת (ד"ה אילו) דְּהַיְרוּשַׁלְמִי חוֹלֵק בָּזֶה עַל הַגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ), וְאֵינוֹ יָכוֹל לִפְטֹר עַצְמוֹ בְּמֵה שֶׁיִּקְנֶה תְּפִלִּין אוֹ סֻכָּה מֵחֲבֵרוֹ בְּמַעֲוֹתָיו, וְלָזֶה קָאָמַר הַיְרוּשַׁלְמִי דְּעִנְיָן זֶה לֹא חִיְּבוּ הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ הַסֻּכָּה וְכֵן לִקַּח קֶלַח וְלַעֲשׂוֹת מְזוּזָה וּכְתִיבַת וּפָרָשִׁיּוֹת כִּי אִם כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ, אֲבָל אִם אֵין לוֹ לֹא חִיְּבוּהוּ הַתּוֹרָה בָּזֶה לַחֲזֹר אַחַר עֲצִים לְסֻכָּה וּקְלָף לִתְפִלִּין וּכְהָאי גַּוְנָא אֶלָּא קוֹנֶה בִּמְעוֹתָיו תְּפִלִּין וּמְזוּזָה שֶׁעָשׂוּ אֲחֵרִים וְכֵן בְּסֻכָּה וְכָל הַמִּצְוֹת דְּהָעֲשִׂיָּה אֵינָהּ אֶלָּא הֶכְשֵׁר, אֲבָל עֶצֶם הַמִּצְוַת עֲשֵׂה לִכְבֹּשׁ תְּפִלִּין וְכֵן כְּהָאי גַּוְנָא בְּקִיּוּם שְׁאָר הַמִּצְוֹת מִזֶּה לֹא פְּטָרַתּוּ הַתּוֹרָה כְּלָל שֶׁהוּא חוֹב הַמֻּטָּל עַל גּוּפוֹ, וְלֹא גָּרַע מִנֵּר שֶׁל שַׁבָּת וְנֵר חֲנֻכָּה וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת דְּמוֹכֵר כְּסוּתוֹ כְּדֵי לְהַשִּׂיגָם, וַאֲפִלּוּ **אִם תֹּאמַר דְּאִין הַדִּין הָכִי שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַחֲזֹר עַל הַפְּתָחִים לְהַשִּׂיג מְעוֹת לִקְנוֹת תְּפִלִּין אֲבָל עַל כָּל פָּנִים מְחַיֵּב לַחֲזֹר וּלְבַקֵּשׁ מִישְׂרָאֵל שֶׁיִּשְׁאֵיל לוֹ תְּפִלִּין לְקַיֵּם הַמִּצְוַת עֲשֵׂה:**

* יִתֵּן כָּל מְמוּנוֹ. עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רל"ב סָעִיף י"ב דְּגַבֵּי שְׁבוּעָה מִקְרֵי אֹנֶס מָמוֹן אֹנֶס דְּאָמְרִינַן אַדַּעְתָּא דְּהָכֵי לֹא נָדַר [מַגֵּן אַבְרָהָם (סק"ח)]:

* וְעַיֵּן לְקַמָּן וְכוּ'. פֵּרוּשׁ דְּשָׁם אִיתָא שֶׁמִּצְוָה לְכָל אֶחָד לִקְנוֹת אֶתְרוֹג לְעַצְמוֹ. וְכָתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (שם) **אִם אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא חֲמֵשׁ סְלָעִים וְצָרִיךְ לִפְדּוֹת בְּנוֹ וְלִקַּח אֶתְרוֹג יִקְנֶה אֶתְרוֹג,** שֶׁזּוֹ מִצְוָה עוֹבֶרֶת וְזוֹ מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת. אֲבָל **אִם יוֹכַל לְצֵאת בְּאֶתְרוֹג שֶׁל אַחֵר אַף שֶׁמִּצְוָה לִקְנוֹת מִשֶּׁלּוֹ מִכָּל מָקוֹם פִּדְיוֹן קוֹדֵם** בָּזֶה [בְּכִנּוּרֵי יַעֲקֹב (סק"ק טז)]. **אִם קָנָה אֶתְרוֹג וְנִמְצָא נִרְקָב, וְכֵן לוּלָב, כָּתַב אֲלִיָּה רַבָּה** (סק"א) **בְּשֵׁם שִׁלְטֵי גִּבּוֹרִים** (ב"מ ל:) **אִם יָכוֹל לְתְלוֹת שֶׁהַקְּרָקִבִּים נַעֲשׂוּ בְּיָד הַמּוֹכֵר הֲרֵי זֶה מַקַּח טָעוּת, וְאִם הַדָּבָר סָפֵק הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים** (א"א סק"א), **לְדַעַת הַיֵּשׁ אוֹמְרִים בְּחִשָּׁן מִשְׁפָּט** (סימן קצ"ט סק"ג)) **דְּאִם נָתַן מָעוֹת עַל יֵין לְקִדּוּשׁ קוֹנֶה,** דְּדִין תּוֹרָה מָעוֹת קוֹנוֹת וְהֶעֱמִידוּ עַל דִּין תּוֹרָה בְּקַנְיַן מְצָוָה, **אִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר דְּהוּא הַדִּין אֶתְרוֹג, וּשְׁנֵיהֶם אֵין יְכוֹלִין לַחֲזֹר בּוֹ:**

א * קָטָן הַיּוֹדֵעַ וְכוּ'. וְתִינוֹקוֹת שֶׁאֵין יוֹדְעִין לְבָרֵךְ יְנַעְנְעוּ אֶת הַלּוּלָב וְדַיָּם [אֲלִיָּה רַבָּה (סק"א) בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל (הל' לולב)]:

* אָבִיו חַיָּב לִקְנוֹת לוֹ. עַיֵּן בְּטוּ"ז (סק"א) **שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן מִי שֶׁבְּיָכְלָתוֹ כְּדֵי שֶׁגַּם בְּנוֹ יוּכַל לְבָרֵךְ בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר אוֹמְרִים הַלֵּל וְכוּ', הִנֵּה הוּא פֵּרֵשׁ כֵּן לְמִדָּה טוֹבָה בְּעַלְמָא, אֲבָל פְּשִׁטוּת הַגְּמָרָא** (מב.) **שֶׁאֹמֵר קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְנַעְנֵעַ חַיָּב בְּלוּלָב הֵינוּ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַלֵּל, וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת הַהַלֵּל כְּלָל,** כְּדְאִיתָא בְּרֹאשׁ פֶּרֶק ג' אוֹת כ"ו עַיֵּן שָׁם:

* כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת. וּפְשׁוּט דְּצָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ אַרְבָּעָה מִינִין כְּשֵׁרִין כְּמוֹ בִּגְדוֹל:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ס) **וְהָא דְּסִימָן תרנ"ח סָעִיף ו' מַשְׁמַע שֶׁאֲפִלּוּ קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת מְבָרֵךְ עַל הַלּוּלָב, הֵינוּ שֶׁלֹּא מִצַּד הַחִיּוּב לְחַנְּכוֹ, אֶלָּא אִם יִרְצֶה לַעֲשׂוֹת כֵּן** [ט"ז (סק"א)]: **(ג)** מַגֵּן אַבְרָהָם (סק"א) בְּשֵׁם פּוֹסְקִים. **וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ בָּקִי מַמָּשׁ בַּנְּעָנוּעִים, כְּבִסִימָן תרנ"א** (סעיפים ח־יא) [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א)]: **(ג)** פְּרִי מְגַדִּים (משז"ז סק"א). וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"א) מִסְתַּפֵּק בָּזֶה, וְעַיֵּן בְּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (סק"ד) שֶׁמַּסְכִּים עִם הַפְּרִי מְגַדִּים וְדַחָה רְאָיָתוֹ מֵהָא דְּחִנּוּךְ עַיֵּן שָׁם: **(ד)** טַ"ז (סק"א):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

תרנו שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר אַחֲרֵי הֲדוּר מִצְוָה בְּקִנְּיַת הָאֶתְרוֹג. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) * אִם קָנָה (ב) אֶתְרוֹג שֶׁרָאוּי לָצֵאת בּוֹ * בְּצִמְצוּם, כְּגוֹן שֶׁהוּא (ג) כְּבֵיצָה מְצֻמְצֶמֶת, וְאַחַר כָּךְ מָצָא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, מִצְוָה לְהוֹסִיף עַד שְׁלִישׁ (ג) מִלְּגַו בְּדִמֵי הָרִאשׁוֹן, (ד) כְּדֵי (ג) לְהַחֲלִיפוֹ בְּיוֹתֵר נָאֶה. ב וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר (ה) שֶׁאִם מוֹצֵא שְׁנֵי אֶתְרוֹגִים לְקִנְיָן אֶחָד הָדוּר מֵחֲבֵרוֹ, יִקַּח (ד) [ד] הֶהָדָר (ו) אִם אֵין מְיַקְּרִים אוֹתוֹ * יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ מִלְּגַו בְּדִמֵי חֲבֵרוֹ. הַגָּה: וּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֶתְרוֹג, אוֹ שְׁאָר

א מִימְרָא דְּרַב הוּנָא בְּכָבֵא קַמָּא ט' (ע"א) וּכְפֵרוּשׁ הַסְּמ"ג (עשין מד) בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב.
ב כְּפֵרוּשׁ רַשׁ"י שָׁם (ע"ב ד"ה בהידור).

בְּאֵר הֵיטֵב

א (ג) כְּבֵיצָה. אֲבָל אִם הוּא גָּדוֹל כְּשֶׁאָר אֶתְרוֹגִים אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם בָּאִים כְּאֶחָד לְפָנֵינוּ לִקְנוֹת אֵין מַחֲיִב לִקְנוֹת הֶהָדָר לִסְבָרָא זוֹ. בֵּית יוֹסֵף: (ד) מִלְּגַו. פֵּרוּשׁ אִם הַקָּטָן נִמְכַּר בְּשֵׁשׁ יוֹסִיף שְׁנֵי דִינָרִין דְּהַיְנוּ שְׁלִישׁ שֶׁל תּוֹךְ הַדָּמִים, וּשְׁלִישׁ מִלְּבַר הַיְנוּ שְׁלִישׁ הַדָּמִים לְשָׁנִים וְיוֹסִיף חֵלֶק שְׁלִישִׁי דְּהַיְנוּ שְׁלִשָּׁה דִּינָרִין: (ג) לְהַחֲלִיפוֹ. אֲבָל אִם חֲבֵרוֹ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַחֲלִיפוֹ רַק לְמָכְרוֹ אֵינוֹ מַחֲיִב לִקְנוֹת כֵּיוָן שֶׁכְּבָר קָנָה זֶה. בֵּית יוֹסֵף: (ד) הֶהָדָר. אֲבָל אִם כְּבָר קָנָה אֶחָד אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹסִיף לְהַחֲלִיפוֹ בֶּהָדָר לְכָלֵי עֶלְמָא כֵּן נִרְאֶה דַּעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְכֵן פְּסַק שָׁלֵ"ה (שער האותיות אות ו). אֲבָל לְדַעַת הַטּ"ז (סק"א) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) דְּגַם בְּקָנָה כְּבָר חַיָּב לְהוֹסִיף שְׁלִישׁ עַל סַךְ שֶׁקָּנָה אִם הוּא הָדָר שְׁלִישׁ יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ עַיֵּן שָׁם. הַמּוֹכֵר לוּלָב אוֹ אֶתְרוֹג לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצָא בּוֹ רְקוּבִים לְאַחַר שֶׁקִּבֵּל לְיָדוֹ הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. שִׁלְטֵי גִּבּוֹרִים (ב"מ ל:). כָּתַב הָרַ"מ מִינְץ (שו"ת סי' קיג) מִי שֶׁקָּנָה אֶתְרוֹג גָּדוֹל יָפֶה בְּדָמִים יְקָרִים וּבָא

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [ד] הֶהָדָר. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם מַהֲרַ"מ מִינְץ וְשוּ"ת חֶכֶם צְבִי וְעַיֵּן בְּמִשְׁנָה לַמֶּלֶךְ הִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת פֶּרֶק ט"ז (ה"ז) שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן כִּדְבָרֵי הַחָכָם צְבִי וְעַיֵּן

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **אִם קָנָה וְכוּ'.** כְּדֵי לְהַסְבִּיר הֵיטֵב טַעַם הַשְּׁנֵי דֵּעוֹת אֲקַדֵּים מַה דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא (ב"ק ט:), הֲדוּר מִצְוָה עַד שְׁלִישׁ בְּמַצָּוָה, וּפֵרְשׁוּ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם [וְהוּא הַדַּעָה הָרִאשׁוֹנָה שְׁנִזְכְּרוּ בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ] שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לְפָנָיו שְׁנֵי אֶתְרוֹגִים אוֹ שְׁנֵי סִפְרֵי תּוֹרָה וְאֶחָד הָדָר יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ שֶׁיִּצְטָרֵךְ מֵחֲמַת מִצְוַת הֲדוּר לְהוֹסִיף עַד שְׁלִישׁ בְּמַקָּח, דְּאִם כֵּן הֲרֵי לְעוֹלָם יִמְצָא נָאֶה וְנָאֶה וְאֵין סוֹף לַדָּבָר, אֶלָּא מַיְרֵי שֶׁאֶתְרוֹג אֶחָד הָיָה בּוֹ רַק כְּשִׁעוּר מְצֻמְצָם שֶׁהוּא כְּבֵיצָה וְהָאַחֵר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, עַל זֶה אָמְרוּ דִּמְצָוָה לְהַדֵּר אַחַר זֶה וּלְהוֹסִיף עַד שְׁלִישׁ, דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא יִתְמַעֵט הַשִּׁעוּר, וּבְאֶפֶן זֶה (ג) אֲפִלּוּ כְּבָר קָנָה הָאֶתְרוֹג הַקָּטָן, מִצְוָה לְהַחֲלִיפוֹ בְּאַחֵר וּלְהוֹסִיף עַד שְׁלִישׁ בְּדָמָיו. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים עוֹד דְּהַגְּמָרָא מַיְרֵי בְּאֶתְרוֹג וְכֵן כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁמְּזַדְּמֵן לְפָנָיו (ג) אֶחָד הָדָר יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ, וְזֶהוּ הַדַּעָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁמְּזֻכֶּרֶת פֹּה: **(ב) אֶתְרוֹג שֶׁרָאוּי לָצֵאת בּוֹ בְּצִמְצוּם.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) שֶׁמְּצַדֵּד דְּלָאו דַּוְקָא אֶתְרוֹג, דְּהוּא הַדִּין סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ שׁוֹפָר וְכַדּוֹמֶה שֶׁקָּנָהוּ וְהָיָה בּוֹ רַק (ג) כְּשִׁעוּר מְצֻמְצָם, וְאַחַר כָּךְ נִזְדַּמֵּן לוֹ אַחֵר שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּשִׁעוּרוֹ, מִצְוָה לְהַחֲלִיפוֹ וּלְהוֹסִיף עָלָיו עַד שְׁלִישׁ: **(ג) מִלְּגַו.** פֵּרוּשׁ אִם הַקָּטָן נִמְכָּר בְּשֵׁשׁ יוֹסִיף שְׁנֵי דִינָרִין דְּהַיְנוּ שְׁלִישׁ תּוֹךְ הַדָּמִים, וּשְׁלִישׁ מִלְּבַר הַיְנוּ שְׁלִשָּׁה דִּינָרִין שֶׁמּוֹסִיף חֵלֶק שְׁלִישִׁי דְּהַיְנוּ חֵלֶק שְׁלִישִׁי מִן הַדָּמִים לִשְׁנַיִם וּמוֹסִיף חֵלֶק שְׁלִישִׁי דְּהַיְנוּ שְׁלִשָּׁה דִּינָרִין, (ד) וְיֵשׁ מַחְמִירִין שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹסִיף שְׁלִישׁ מִלְּבַר. **(ד) כְּדֵי לְהַחֲלִיפוֹ.** אֲבָל אִם חֲבֵרוֹ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַחֲלִיפוֹ רַק לְמָכְרוֹ, אֵינוֹ חַיָּב לִקְנוֹתוֹ וּלְהַחֲזִיק שְׁתַּיִם, אִם לֹא שֶׁיֵּשׁ לוֹ קוֹנִים שֶׁרוֹצִים לִקְנוֹת אֶת הַקָּטָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ [אַחֲרוֹנִים]: **(ה) שֶׁאִם מוֹצֵא שְׁנֵי אֶתְרוֹגִים וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֶפְלוּ כָּל אֶחָד גָּדוֹל בְּשִׁעוּרוֹ יוֹתֵר מִכַּבֵּיצָה, כֵּיוָן שֶׁהַשֵּׁנִי נִרְאֶה (ה) הָדָר בְּיֹפִי יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ צָרִיךְ לְהוֹסִיף. וְאִם כְּבָר קָנָה אֶחָד וְהוּא בְּשִׁעוּרוֹ גָּדוֹל יוֹתֵר מִכַּבֵּיצָה, אֵין צָרִיךְ לְהוֹסִיף לְהַחֲלִיף בְּהֶדָר לְכָלֵי עֶלְמָא, [דְּלְדַעָה רִאשׁוֹנָה כֵּיוָן שֶׁגַּם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה בּוֹ שִׁעוּר מְצֻמְצָם, וּלְדַעָה שְׁנִיָּה לֹא הֶחְמִירוּ לִקַּח הֶהָדָר כְּלָל בְּשֶׁכְּבָר קָנָה הָאֶחָד], כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) בְּשֵׁם פּוֹסְקִים. אָכֵן הַגְּרַ"א הֵבִיא יְרוּשַׁלְמִי מִפְּרָשׁ (פאה פ"א ה"א) וּמִשְּׁמַע דִּנְקַט לְדִינָא כֵּן דַּאֲפִלּוּ לָקַח כְּבָר אֶתְרוֹג וּלוּלָב [וְהוּא הַדִּין (ו) לְכָל הַמִּצְוֹת] וְהָיָה בָּהֶם יוֹתֵר מִכַּשִּׁעוּר, וְאַחַר כָּךְ מָצָא אַחֵר נָאֶה הֵימֶנּוּ, צָרִיךְ לְהַחֲלִיף וּלְהוֹסִיף עַד שְׁלִישׁ: **(ו) אִם אֵין מְיַקְּרִים אוֹתוֹ יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ.** דְּהַהוּא מִצְוָה הוּא רַק עַד שְׁלִישׁ, (ז) וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵין חַיָּיו נִדְחָקִים אֵין צָרִיךְ לְבַזְבֵּז יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ. אָמְרִינַן בַּגְּמָרָא (ב"ק שם) עַד שְׁלִישׁ מִשְּׁלוֹ מִכָּאן וְאֵילָךְ מִשֶּׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפֵרַשׁ רַשׁ"י (ד"ה עד) עַד שְׁלִישׁ מִשֶּׁלּוֹ דְּהַיְנוּ אוֹתוֹ שְׁלִישׁ שֶׁיּוֹסִיף בְּהֶהָדוּר מִצְוָה מִשֶּׁלּוֹ הוּא, שֶׁאֵינוֹ נִפְרָע לוֹ בְּחַיָּיו, כִּדְאָמְרִינַן הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וְלֹא הַיּוֹם לִטֹּל שְׂכָרָם, אֲבָל מַה שֶּׁיּוֹסִיף יוֹתֵר עַל שְׁלִישׁ, יִפְרַע לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּחַיָּיו, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהַיְנוּ אַף דְּאֵינוֹ מְצֻוֶּה עַל זֶה,

בֵּאוּר הַלָּכָה

א * **אִם קָנָה וְכוּ'.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לְפָנָיו שְׁנֵי אֶתְרוֹגִים וְכוּ' וְאֵין סוֹף לַדָּבָר. וּמִכָּל מָקוֹם **בְּאֶתְרוֹג אוֹ לוּלָב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲשָׁשׁ פְּסוּל [וְהוּא הַדִּין בְּכָל הַמִּצְוֹת כְּהַאי גַּוְנָא] שֶׁתְּלוּי בְּפָלוּגְתָּא דְּרַבָּוָתָא, אַף שֶׁהַלָּכָה דְּכִשֵּׁר, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹמַר דְּמִצְוָה לְכָלֵי עֶלְמָא צָרִיךְ לְקַיֵּם הֲדוּר מִצְוָה עַד שְׁלִישׁ לִקְנוֹת אַחֵר לְצֵאת כָּל הַדֵּעוֹת** [כֵּן מַשְׁמַע מִפְּרֵי מְגַדִּים (משז"ז סק"א), וְעַיֵּן בְּבִגְדֵי יֶשַׁע (סק"א) שֶׁהֶחְמִיר עוֹד בְּיוֹתֵר מִזֶּה]:

* **בְּצִמְצוּם. לְפִי שִׁיטָה זוֹ אִם גָּדוֹל יוֹתֵר מִכְּשִׁעוּר אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם בָּאִים לְפָנָיו כְּאֶחָד לִקְנוֹת מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ צָרִיךְ לִקְנוֹת הֶהָדָר, וּמִדְּסָתָם הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כְּסִבְרָא זוֹ מַשְׁמַע דְּהָכִי סְבִירָא לֵהּ לְהַלָּכָה,** שֶׁהֵיא שִׁיטַת הָרֹא"ש (ב"ק פ"א סי' ז). וְהַגְּרַ"א **בְּבֵאוּרוֹ מַשְׁמַע דְּנוֹטֶה לְהֵישׁ אוֹמְרִים** דְּהוּא שִׁיטַת רַשׁ"י (ב"ק ט: ד"ה בהידור) **מִשּׁוּם דְּבִירוּשַׁלְמִי** (פאה פ"א ה"א) **מְפֹרָשׁ כֵּן, וְכֵן הָאֲלִיָּה רַבָּה** (סק"ג) **מַחְמִיר בָּזֶה כְּהֵישׁ אוֹמְרִים, אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּפָנֵי מֹשֶׁה עַל הַיְרוּשַׁלְמִי** (מראה הפנים שם ד"ה למצות) **שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן דְּמַהֲיְרוּשַׁלְמִי מוּכָח לְהָדִיא כְּרַשׁ"י. וְכָתַב עוֹד וּבְעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא שֶׁהִקְשׁוּ שָׁהֲרֵי לְעוֹלָם יִמְצָא נָאֶה וְנָאֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא הִטְרִיחוֹ עָלָיו אֶלָּא בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה בִּלְבַד, דְּאִם לֹא כֵּן אֵין לַדָּבָר סוֹף, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָזֶה כָּתְבוּ גַּם כֵּן עוֹד אֲיָזֶה אַחֲרוֹנִים:**

* **יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס"ק) **בְּמַה שֶׁכָּתַבְתִּי דַּאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵין חַיָּיו נִדְחָקִין אֵינוֹ צָרִיךְ לְבַזְבֵּז יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ, וְלִהֶפֶךְ מִי שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו מְצֻמְצָמִין אִם**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ג) אַף דְּבִרְאֵ"ש דְּבָבָא קַמָּא (פ"א סי' ז) לֹא נִזְכָּר שָׁקְנָה, אָכֵן מֵאַחַר דְּפֵרוּשׁ זֶה הֲלֹא הוּא שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם, וְיָדוּעַ מִן הַסְּמַ"ג (עשין מד) שֶׁהֵבִיא זֶה בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם נִזְכָּר שָׁם דִּין זֶה בְּשֶׁכְּבָר קָנָה, וְכֵן בְּטוּר נִזְכָּר שָׁקְנָה, לְכֵן סָתַם הַמְחַבֵּר כֵּן [וְעַיֵּן בִּרְאֵ"ש בְּסֵכָּה פֶּרֶק ג' אוֹת י"ב]: **(ג)** הוּא פֵּרוּשׁ רַשׁ"י בְּכָבָא קַמָּא דַּף ט' (ע"ב ד"ה בהידור). וּמִשְּׁמַע בְּבֵית יוֹסֵף דְּהֶדְיָא רַשׁ"י הוּא דַּוְקָא בְּמִזְדַּמֵּן לְפָנָיו שְׁנֵי אֶתְרוֹגִים אוֹ שְׁנֵי סִפְרֵי תּוֹרָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֲבָל אִם כְּבָר קָנָה אַחַת וְאַחַר כָּךְ נִזְדַּמֵּן הַשֵּׁנִיָּה אֵינוֹ מְחַיֵּב לְהַחֲלִיפָהּ וּלְהוֹסִיף הַמַּקָּח. אָכֵן בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א הֵבִיא סֵיעָתָא לְדַעָה שְׁנִיָּה מִירוּשַׁלְמִי (פאה פ"א ה"א) מַשְׁמַע דְּסִבְרָא לֵהּ דְּלִרַשׁ"י לְאו דַּוְקָא בְּשֶׁאִם מוֹצֵא שְׁנֵי אֶתְרוֹגִים לְקִנְיָן, דְּהוּא הַדִּין כְּשֶׁכְּבָר קָנָה וְנִזְדַּמֵּן לוֹ לְהַחֲלִיף גַּם כֵּן צָרִיךְ לְהַחֲלִיף וּלְהוֹסִיף, וְהַאי דְּלֹא צַיֵּר רַשׁ"י בְּכֹהֲאי גַּוְנָא מִשּׁוּם דְּלְהַחֲלִיף הוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְצוּי. וְלִקְנוֹת עוֹד אֶחָד כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחַר בְּוַדַּאי אֵינוֹ מְחַיֵּב כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ד': **(ג)** דְּגַם בְּסֵפֶר תּוֹרָה יֵשׁ שִׁעוּר אֵיךְ שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ לְכַתְּחִלָּה וְאֵיךְ שֶׁיּוֹצְאִין בָּהּ עַל פִּי הַדְּחָק, עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רע"ב וּרע"ג סָעִיף ה', וּלְעִנְיַן שׁוֹפָר לְעֵיל בְּסִימָן תקפ"ו סָעִיף ט': **(ז)** ר"ן (טור: ד"ה דבר) [וְהוּבָא בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א (ד"ה

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

קכח: הִלְכוֹת לוּלָב סִימָן תרנו

מִצְוָה עוֹבֶרֶת, אֵין צָרִיךְ לְבָזְבֵּז עָלֶיהָ (ז) הוֹן (ה) [ה] רַב, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַמְבַזְבֵּז אַל יְבַזְבֵּז (ח) * יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ * אֲפִלּוּ מִצְוָה עוֹבֶרֶת (הרא״ש (כ״ק פ״ח סי׳ ז) ורבינו ירוחם נתיב (י׳) [יג] חלק (ב׳) [ג]). וְדַוְקָא מִצְוֹת עֲשֵׂה, (ט) אֲבָל לֹא תַּעֲשֶׂה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּתִפְאֶרֶת צְבִי (או״ח) סִימָן כ״ח וְעַיֵּן בֵּיד אֶפְרַיִם מַה שֶּׁכָּתַב בִּישׁוּב דִּבְרֵי מַהַר״מ מִינְץ בָּזֶה:

[ה] רַב. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב, וְכָתַב בְּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י) בְּשֵׁם הַמַּבִּי״ט חֵלֶק ג׳ סִימָן מ״ט דְּאַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן מַה שְּׁמוֹסִיף בְּהִדּוּר מִצְוָה יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ מִשֶּׁל הַקָּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא (עַיֵּן שָׁם (ב״ק ט׃) בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י (ד״ה מכאן)) שֶׁפָּרַשׁ שֶׁהַקָּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא יִפְרַע לוֹ בְּחַיָּיו וְהֶתֵּם כָּתְבוּ שֶׁאוֹכֵל פֵּרוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה כו׳) מִכָּל מָקוֹם הֵינוּ דַּוְקָא אִם אֵין זֶה סִבָּה לְיַקֵּר הָאֲחֵרִים אֶלָּא לְפָרְסוּם הַהִדּוּר מִצְוָה עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּאֶלְיָהוּ זוּטָא (סק״א) הֶעָתִיק זֶה וּמִשְּׁמוּעוֹת דִּבְרֵיהֶן דַּקְאֵי עַל תּוֹסֶפֶת שְׁלִישׁ, וְלֵיתָא דְּעַל תּוֹסֶפֶת יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ קָאֵי (וּבְאֶלְיָה רַבָּה (סק״א) נִרְאֶה זֶה

סַמ״ק וְנִרְאֶה שֶׁהוּא טָעוּת סוֹפֵר וְצָרִיךְ לוֹמַר הָרַמ״ט וְהוּא רְאשֵׁי תֵּבוֹת ר׳ משֶׁה טְרַאנִי׳). וְעַיֵּן בִּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (שם) שֶׁהֶרְאָה מָקוֹם לְהַיְפֶה מִרְאֶה פֶּרֶק קַמָּא דְּפֵאָה (אות א):

בַּאֵר הֵיטֵב

אַחַר וּפְסָלוֹ אֵין חַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ אֶלָּא אִתְרוֹג קָטָן לְצֵאת בּוֹ, מִיהוּ מַה שֶּׁשָּׁוֶה הַגָּדוֹל יוֹתֵר מֵהַקָּטָן אַחַר הַחָג חַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ, עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן בִּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י), אֲבָל בְּתִשְׁוּבַת חֶכֶם צְבִי סִימָן ק״ך חוֹלֵק עָלָיו וְכָתַב דְּחַיָּב לְשַׁלֵּם דְּמֵי הָאֶתְרוֹג עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הִסְכִּים בִּתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב׳ סִימָן כ״ט עַיֵּן שָׁם: (ה) **רַב.** וְכָתַב דְּרֵכֵי מֹשֶׁה (הארוך סק״א) אֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵין חַיָּיו נִדְחָקִים אֵינוֹ צָרִיךְ לְבַזְבֵּז יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ בְּהִדּוּר מִצְוָה. וְכָתַב בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה (ב״ק פ״א סי׳ כד) דְּמֵי שֶׁחַיָּיו נִדְחָקִים אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹסִיף

בְּאוּר הֲלָכָה

צָרִיךְ לִדְחֹק חַיָּיו לְהוֹסִיף שְׁלִישׁ בִּשְׁבִיל הִדּוּר יֵשׁ גַּם כֵּן דֵּעוֹת בְּפוֹסְקִים, דְּמִן נְמוּקֵי יוֹסֵף (ב״ק ד. ד״ה גרסי׳ וְהָרַמַ״ה (הובא בנמוק״י שם) מַשְׁמַע דְּגַם בָּזֶה צָרִיךְ לְהוֹסִיף עַד שְׁלִישׁ, וְהַמַּהֲרַשַׁ״ל בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה בְּכָבָא קַמָּא (פ״א סי׳ כד) חוֹלֵק עַל זֶה. וְעַיֵּן בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת (ב״ק ט׃ ד״ה עד) בְּשֵׁם הָרַאֲבַ״ד (ב״ק ט ד״ה עד שלישׁ) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, עַד שְׁלִישׁ מַשְׁלוּ פְּרוּשׁ בְּהִדּוּר מִצְוָה עַד שְׁלִישׁ לְמִצְוָה לְקָנוֹת לוֹ לוּלָב נָאֶה אִם יֵשׁ לוֹ מָעוֹת אוֹ הַרְבֵּה וְכוּ׳, וּמִשְּׁמַע לְכְאוֹרָה דְּסְבִירָא לֵהּ כְּשִׁיטַת הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף וְהָרַמַ״ה, וְאֶפְשָׁר דְּמַה שֶּׁכָּתַב אִם מָעוֹת הֵינוּ בְּאָדָם שֶׁנִּכְסָיו מוּעָטִין אֲבָל אֵין חַיָּיו נִדְחָקִין. וְהִנֵּה מִפְּרוּשׁ רַשׁ״י וְהָרא״ש וְתוֹסְפוֹת וְהָרִיא״ז וְהָרַשְׁבָּ״א בְּבֵאוּר דִּבְרֵי הַגְּמָרָא (ב״ק שם) עַד כָּאן מַשְׁלוּ לֹא הֻזְכַּר כְּלָל חִלּוּק לְעִנְיַן מְצוֹת הִדּוּר עַד שְׁלִישׁ בֵּין אִישׁ אֲמִיד אוֹ לֹא, וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹמַר דִּלְדִחְק חַיָּיו בִּשְׁבִיל הִדּוּר גַּם הֵם מוֹדִים דְּאֵין צָרִיךְ, וְהַגְּמָרָא לֹא אַיְירֵי בְּאִישׁ כָּזֶה:

*** יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ.** עַיֵּן בְּמִגֵּן אַבְרָהָם (סק״ז) שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרֻחָם (נתיב יג ח״ג) דְּמִכָּל מָקוֹם חַיָּב לְהוֹצִיא עַשְׂרוֹן נְכָסָיו לָזֶה, וְכָתַב הַבַּיִת יוֹסֵף עַל זֶה וְלֹא יָדַעְתִּי מִנַּיִן לוֹ, וְכָתַב הָאֱלִיָּה רַבָּה (סק״ה) עַל זֶה דְּלֹא סַיְּמָה קַמַּיְיהוּ דְּהַבַּיִת יוֹסֵף דְּהָא סִיָּם רַבֵּנוּ יְרֻחָם כִּדְפַרְשִׁתִּי גַּבֵּי צְדָקָה. וְלַעֲנִיּוּת דֵּעָתִי דְּסִבְרַת הַבַּיִת יוֹסֵף דְּאֵין אָנוּ יְכוֹלִין לִלְמֹד מִשָּׁם, דְּאַף דְּהוֹן רַב מִסְתַּבְּרָא דְּאֵין אָנוּ חַיְּבִין מַהָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר עַל זֶה בְּגָמָרָא (סוכה מא:) דְּכָמָּה חֲבִיבִין מִצְוֹת עַל יִשְׂרָאֵל וּמַשְׁמַע לֹא מִדִּינָא, וְגַם דְּשְׁלִישׁ בַּיִת אֵין חַיָּבִין מַהָא דְּכָבָא קַמָּא (שם) דְּקָמַקְשֶׁה אִלּוּ אִתְרְמִי תְּלָתָא מִצְוֹתָא וְכוּ׳, עַל כָּל פָּנִים אוּלַי בְּיוֹתֵר מִזֶּה יֵשׁ חִיּוּב חֲמִישִׁית אוֹ שִׁשִּׁית וְכַדּוֹמֶה וְאֵין אָנוּ יְכוֹלִין לִלְמֹד מִצִּדָּקָה [דְּשָׁם הַשִּׁעוּר חֹמֶשׁ לֹא מִדִּינָא רַק הַמְבַזְבֵּז וְכוּ׳] דְּשָׁם הוּא מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת, וַאֲפִלּוּ אִם אֵיכָא עֲנִיִּים דְּקֵימִי הֲלֹא יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם עַל יְדֵי אֲחֵרִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאָתְרוֹג וְכַדּוֹמֶה שֶׁהִיא מִצְוָה עוֹבֶרֶת וְחָל עַל גּוּף הָאָדָם, וְתֵדַע דְּקָמַקְשֶׁה הַגְּמָרָא אֶלָּא מַעַתָּה אִי אִיתְרְמִי לֵהּ תְּלָתָא מִצְוָתָא וְכוּ׳ וְלֹא קָמַקְשֶׁה בְּפִשְׁיטוּת וְהָא אָמְרוּ אֵל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ, אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ דְּהָכָא בְּעִנְיָנוּ דְּהוּא מִצְוָה עוֹבֶרֶת חָמוּר טְפֵי, וּמַה דְּסָמְכוּ הַפּוֹסְקִים לְעִנְיָנוּ מַהָא דְּהַמְבַזְבֵּז הֵיא רַק לְהַשְׁמִיעֵנוּ כְּמוֹ שֶׁם חֻמְשׁוֹ שָׁמָּא יְעַנֵּי וְיִצְטָרֵךְ לִבְרִיּוֹת וְעַל כֵּן אֵין נִכּוֹן יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ, כֵּן יֵשׁ לְחֹשׁ בְּעִנְיָנוּ. וּבְדִחַק יֵשׁ לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי הָרַבּוֹת יְרֻחָם דְּכְנָתָן דְּמַעֲשֵׂר בְּרוּבֵי חַיָּב לְהוֹצִיא עַל מִצְוָה דְּעַל כָּל פָּנִים לֹא גָּרַע מִשָּׁם, אֲבָל אֵין כַּוָּנָתוֹ לְהַחְלִיט דְּזֶהוּ שִׁעוּרוֹ, וְעַל כֵּן מַה שֶּׁפִּיס רַבֵּנוּ יְרֻחָם וְהָעֲשׂוֹר כִּדְפַרְשִׁתִּי גַּבֵּי צְדָקָה, וְרָצָה לוֹמַר דְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה מִן הַקָּרָן וְאַחַר כָּךְ מִן הָרִוַח כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הָאֱלִיָּה רַבָּה (שם), רָצָה לוֹמַר גַּם כֵּן דְּשִׁעוּר זֶה בְּרוּבֵי חַיָּב בְּעִנְיָנוּ דְּעַל כָּל פָּנִים לֹא גָּרַע מִשָּׁם, וְאֶפְשָׁר דְּיוֹתֵר מִזֶּה:

*** אֲפִלּוּ מִצְוָה עוֹבֶרֶת.** כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר וְכֵן הוּא בְּדִפּוּס יְשָׁן וְרָצָה לוֹמַר דְּאַף דְּהַמְבַזְבֵּז לֹא אַיְירֵי בְּמִצְוָה עוֹבֶרֶת מִכָּל מָקוֹם דִּינָא הוּא דְּאַף בְּעוֹבֶרֶת אֵין צָרִיךְ לְבַזְבֵּז הוֹן (ב״ק פא סי׳ ז) וְרַבֵּנוּ יְרֻחָם (שם). **וְהִנֵּה עַל עֶצֶם הַדִּין דְּמִבְּאֹר כֵּאן בַּשַּׁלְחָן עָרוּךְ דְּאֵין צָרִיךְ לְמַזֵּר הוֹן רַב עַל מִצְוָה, וְנוֹבַע זֶה מִסֹּגִיָּא דְּכָבָא קַמָּא** (שם) אֶלָּא מַעַתָּה אִי אִתְרְמִי לֵהּ תְּלָתָא מִצְוָתָא לֵיתֵיב לְכוּלָּא בֵּיתָה וְסָמְכוּ זֶה לְדִין צְדָקָה דְּהַמְבַזְבֵּז וְכוּ׳, **לְכְאוֹרָה צָרִיךְ עִיּוּן מִסֹּגִיָּא דְּקִדּוּשִׁין** דַּף כ״ט (ע״ב) **דְּמִבְּאֹר שָׁם גַּבֵּי פִּדְיוֹן הַבֵּן דְּאַף אִם אֵין לוֹ רַק חֲמֵשׁ סְלָעִים צָרִיךְ לְפַדּוֹת עַצְמוֹ, וְכֵן לְעִנְיַן לַעֲלוֹת לָרֶגֶל, וְשָׁם מַיְירֵי שֶׁאֵין לוֹ נְכָסִים כְּלָל זוּלַת אֵלּוּ הַחֲמִשָּׁה סְלָעִים עַיֵּן שָׁם,** וְלִכְאוֹרָה לְפִי סֹגִיָּא דְּכָבָא קַמָּא אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ נוֹבַע דִּין הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּכָאן, אֵינוֹ מְחַיֵּב לְתֵת כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ בְּעִנְיַן מִצְוָה וְאַף רַק שְׁלִישׁ בֵּיתוֹ גַּם כֵּן אֵין מְחַיֵּב. וְגַם מַעֲשֶׂה דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל (סוכה מא:) לִכְאוֹרָה קָשֶׁה לְפִי זֶה, דְּמַאי רְבוּתֵיהּ שֶׁלָּקַח אֶתְרוֹג בְּאֶלֶף זוּז מִשּׁוּם חִבּוּב מִצְוָה, הָלֹא אַף מִי שֶׁאֵין לוֹ רַק חֲמֵשׁ סְלָעִים מְחַיֵּב לִתֵּן לַכֹּהֵן לִפְדּוֹת עַצְמוֹ אוֹ לַעֲלוֹת לָרֶגֶל, וְכָל שֶׁכֵּן רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה עָשִׁיר וְשָׁעוּר זֶה בְּוַדַּאי הָיָה רַק חֵלֶק מֵהוֹנוֹ. וּלְמַעַן לְיַשֵּׁב הַסְּגוּלוֹת שֶׁלֹּא יְהֵיוּ סוֹתְרוֹת הָיָה אֶפְשָׁר לִכְאוֹרָה לוֹמַר בְּמַעֲשֶׂה דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּהָרְבּוּתָא הָיְתָה שֶׁם שֶׁפִּזֵּר הוֹן רַב יוֹתֵר עַל שִׁעוּרוֹ שֶׁכָּכָה הַמִּצְוָה, וְרַק מִפְּנֵי שֶׁשֶּׁם בְּסַפִּינָה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֶתְרוֹג וְנָתַן לְאֶחָד הוֹן רַב שֶׁיִּתְרַצֶּה לְמָכְרָהּ לוֹ, וְזֶה אֵין אָנוּ מְחַיְּבִין מִן הַדִּין, דְּכֵיוָן דְּאֵינוֹ מוֹצֵא אוֹתָהּ כְּפִי שִׁעוּרָהּ הָרָגִיל אָנוּס הוּא וְאֵין מְחַיְּבִין, וְרַק מִשּׁוּם חִבּוּב הַמִּצְוָה עָשָׂה זֶה, וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ גַּם הַסֹּגִיָּא דְּכָבָא קַמָּא דְּמַיְירֵי בְּכוּלָּן זֶה דְּעָלְתָה שִׁכָּר מִצְוָה הָרְבֵּה יוֹתֵר מִשִּׁעוּרָהּ וְסָלְקָא דַּעְתָּהּ דְּהַשֵּׁ״ס דְּעַד שְׁלִישׁ בֵּיתוֹ מְחַיֵּב וְעַל זֶה דְּחֵי דְּאֵינוֹ מְחַיֵּב, אֲבָל כָּל מִצְוָה שֶׁיְּכוֹל לְהַשִּׂיגָהּ בְּשָׁוֶה חַיָּבִין לְכָל יִשְׂרָאֵל אִם יֵשׁ לוֹ אַף מְעַט, וּכְהָהִיא דְּקִדּוּשִׁין הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְרַק בְּאֵין לוֹ פָּטוּר, וּכְהָהִיא דִּירוּשְׁלְמִי פֶּרֶק א׳ דְּפֵאָה (ה״א) [וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם, כַּבֵּד אֶת ד׳ מֵהוֹנֶךָ מִמַּה שֶּׁחָנֶךָּ, מִפְּרִישׁ לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְעוֹשֶׂה סֻכָּה וּלוּלָב שׁוֹפָר וּתְפִלִּין וְצִיצִית וּמַאֲכִיל אֶת הָעֲנִיִּים וְכוּ׳ אִם יֵשׁ לְךָ אַתָּה חַיָּב בְּכֻלָּן וְאִם אֵין לְךָ אֵין אַתָּה חַיָּב בְּאַחַת מֵהֶן, אֲבָל כְּשֶׁהוּא בָּא אֵצֶל כִּבּוּד אָב וְאֵם בֵּין שֶׁיֵּשׁ לְךָ הוֹן בֵּין שֶׁאֵין לְךָ כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ וַאֲפִלּוּ אַתָּה חַיָּב בְּכֻלָּן וְאִם אֵין לְךָ אֵין אַתָּה חַיָּב בְּאַחַת מֵהֶן], אֲכָל זֶהוּ נֶגֶד סְתִימַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְּמַשְׁמַע שֶׁתְּפְסוּ בְּפִשְׁיטוּת מִסֹּגִיָּא דְּכָבָא קַמָּא וּמִמַּעֲשֶׂה דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאֵין מְחַיֵּב לְפַדּוֹת הוֹן רַב לְשׁוּם מִצְוָה בְּכָל אֹפֶן וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן הוֹן, וְרַק עַד חֲמֵשׁ לְכָל הַיּוֹתֵר כְּמוֹ לְעִנְיַן צְדָקָה. **וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּהָם מְחַלְּקִין מִסֹּגִיָּא דְּקִדּוּשִׁין לְהָא דְּכָבָא קַמָּא וְסָכְרָה בְּאַפָּן זֶה, דִּלְמַּדֵּר בְּהוֹן רַב אָמְנָם אֵין מְחַיֵּב וּמִשּׁוּם הַטַּעַם דְּשָׁמָּא יְעַנֵּי וְיִצְטָרֵךְ לִבְרִיּוֹת,** וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַאֲבַ״ד (ב״ק שם ד״ה והא דאמרינן), **וְזֶה לֹא שַׁיָּךְ בְּמִי שֶׁאֵין לוֹ רַק חֲמֵשׁ סְלָעִים וְכֵיוָצֵא בָּזֶה וּמִתְּפָרְנֵס מִמְּלַאכְתּוֹ וְלֹא יִגְרַע פַּרְנָסָתוֹ בְּמֵה שֶׁיּוֹצִיא זֶה עַל הַמִּצְוָה, וְכֵן לְהָפֵךְ לֹא יִתְחַזֵּק מַצְּבוֹ בְּמֵה שֶׁלֹּא יוֹצִיא. וּמִדִּבְרֵי הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף** (שם) **וְהָרַמַ״ה מוּכָח גַּם כֵּן הָכִי, דְּאַף בְּמִי שֶׁחַיָּיו נִדְחָקִין צָרִיךְ לְהוֹצִיא אַף בִּשְׁבִיל הִדּוּר וְכָל שֶׁכֵּן לְמִצְוָה עַצְמָהּ, וְזֶהוּ דְּלֹא כְּדֵעַת רַשַׁ״ל שְׁחוֹלֵק עַל הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף** (ים של שלמה שם) **וְהָרַמַ״ה בְּזֶה וְכָתַב דְּאַף לְגוּף הַמִּצְוָה אֵינוֹ מְחַיֵּב כֵּיוָן שֶׁחַיָּיו בִּדְחַק דְּאַצְלוֹ הוּא כְּהוֹן רַב, אֲבָל מִסֹּגִיָּא דְּקִדּוּשִׁין הַנִּזְכָּר לְעֵיל לֹא מְשַׁמַע הָכִי וְכֵן מִירוּשַׁלְמִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל מוּכָח גַּם כֵּן** [אֲפִלּוּ לְפִי מַה שֶּׁהֶעְתִּיקוּ הָעֹלַת תָּמִיד וְהָאֱלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן כ״ה (שם) **עַצְמָהּ),** וְעַיֵּן בְּסִפְרֵי אַהֲבַת חֶסֶד חֵלֶק ב׳ פֶּרֶק כ׳ אוֹת ג׳. **וְאַגַּב אֲעוֹרֵר פֹּה בְּמֵה שֶׁהִיְתָה קָשֶׁה לִי עַל מַה שֶּׁהֶעְתִּיקוּ הָעֹלַת תָּמִיד וְהָאֱלִיָּה רַבָּה** בְּסִימָן כ״ה (שם)

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מִכָּל מָקוֹם אִם יוֹסִיף יִפְרַע לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבְאִישׁ אֲמִיד שָׁנָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹן צָרִיךְ לְהוֹסִיף בִּשְׁבִיל הִדּוּר אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ: (ז) **הוֹן רַב.** הֲנֵה שְׁלִישׁ מְנַכְּסָיו מוּכָח בַּגְּמָרָא בְּהָדְיָא דְּאֵין צָרִיךְ לִתֵּן עֲבוּר מִצְוָה אַחַת, וְהַפּוֹסְקִים הִסְכִּימוּ דַּאֲפִלּוּ פָּחוֹת מִשְּׁלִישׁ גַּם כֵּן אֵין צָרִיךְ לִתֵּן, וְסָמְכוּ דִּינוֹ כְּמוֹ לְעִנְיַן צְדָקָה שֶׁאָמְרוּ הַמְבַזְבֵּז אַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ, שָׁמָּא יַעֲנִי וְיִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, וְהוּא הַדִּין בָּזֶה: (ח) **יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ אֲפִלּוּ מִצְוָה עוֹבֶרֶת.** וּמִכָּל מָקוֹם (ט) חַיָּב לְהוֹצִיא עַל כָּל פָּנִים עֶשְׂרוֹן נְכָסָיו לָזֶה, דְּגַם בִּצְדָקָה שִׁעוּר בֵּינוֹנִי הוּא מַעֲשֵׂר. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה) דְּכָמוֹ שָׁם לְעִנְיַן צְדָקָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה מִן הַקָּרֶן מִכָּאן וְאֵילָךְ מִן הָרִוַח, הָכִי נַמִּי בְּעִנְיָנֵנוּ, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה יותר) שֶׁבֵּרְרוּ דְּרִצּוֹנוֹ לוֹמַר דְּמִשְּׁעוּר זֶה בְּוַדַּאי אָסוּר לִפְחֹת, אֲבָל אֶפְשָׁר דִּבְעִנְיָנֵנוּ דְּהוּא מִצְוָה עוֹבֶרֶת גָּרַע טְפֵי וְחַיָּב לְהוֹצִיא עַד חֻמְשׁ מִנְכָּסָיו: (ט) **אֲבָל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה וְכוּ׳.** דְּבְטוּל עֲשֵׂה הוּא בִּמְנִיעָה מִלְּקַיְּמָם, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה נֶגֶד רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּלֹא תַּעֲשֶׂה אִם יַעֲבֹר. כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) מִשְׁמַע קְצָת בְּגִשְׁטֵן דַּף נ״ו (ע״א) בְּמַעֲשֶׂה דְּבַר קָמְצָא שֶׁהָיָה מָתָר לַעֲבֹר עַל לֹא תַעֲשֶׂה אִם יַעֲבֹר, כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) דְּמִכָּל מָקוֹם אֵין לְהוֹכִיחַ מִשָּׁם דְּהָתָם פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ הָיָה:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ם) בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרֻחָם (נתיב יג ח״ג):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah